

Územná samospráva v SRN a AT

PhDr. Matúš VYROSTKO, PhD.

9. prednáška

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

SRN

Orgány územnej samosprávy v obciach, okresoch a krajoch

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Obce sú podľa nemeckej legislatívnej koncepcie chápané ako územné jednotky (körperhaften), ako jednotky verejného práva zvláštneho druhu.

Obce sú zároveň ponímané ako „časť štátu“, resp. časť „krajinskej štátnosti“, sú súčasťou verejnej správy, disponujúce súčasne právom na samosprávu. Štát však prostredníctvom nadriadených štruktúr nad touto samosprávou vykonáva dohľad.

Územie SRN, resp. jej spolkových krajín sa pre účely organizácie územnej samosprávy člení na tri stupne – **obce (zväzky obcí), okresy a kraje.**

Aj v tejto súvislosti platí, už spomínané konštatovanie, že kraje sú vytvorené len v 6 spolkových krajinách.

- **Mnohotvárnú obecnú samosprávu možno vzásade, aj keď so značnou dávkou zovšeobecnenia, redukovat' na štyri základné modely, ktorých spoločnou črtou je to, že v každom z nich je obecná rada (synonymum obecného zastupiteľstva) volebná obyvateľstvom obce (mesta), avšak dĺžka jej funkčného obdobia je rôzna. Fakt jej priamej voľby obyvateľstvom však budeme pri všetkých štyroch modeloch považovať za konštantný.**

- **Juhonemecký model –**
 - (hovorí sa mu bavorský) je typický tým, že starostu volia priamo obyvatelia obce, avšak na dlhšie časové obdobie ako obecnú radu.
 - Starosta je počas svojho funkčného obdobia neodvolateľný. Zastupuje obec navonok, je predsedom obecnej rady a zároveň vedúcim predstaviteľom miestnej štátnej správy v obci. Inak povedané v osobe starostu sa spája miestna štátna správa i samospráva.

- **Severonemecký model –**
 - sa vyznačuje tým, že starostu volí obecná rada zo svojich členov.
 - Starosta je zároveň predsedom obecnej rady a zastupuje obec navonok. Obecná rada však zároveň volí predsedu obce (obecného riaditeľa), ktorý stojí na čele miestnej štátnej správy a je právnym zástupcom obce.
 - Obecná rada ho môže – rovnako ako aj starostu – odvolať.
 - V tomto systéme je vplyv obecnej rady na komunálnu politiku oveľa väčší, než aký umožňuje juhonemecký model, na druhej strane existencia dvoch „obecných vodcov“ spôsobuje časté napätie a možné kolízie.
 - Tento model vznikol po druhej svetovej vojne hlavne v územných obvodoch patriacich pod britskú okupačnú zónu, preto sa niekedy zvykne nazývať aj „anglickým modelom“.

- **Starostenský model –**
 - je založený na voľbe starostu obecnou radou, pričom starosta je predsedom obecnej rady a zároveň riadi miestnu štátnu správu.
 - Počas svojho funkčného obdobia je obecnou radou odvolateľný.
 - Právomoc starostu je pomerne široká.
 - Historický tento model vznikol počas napoleonských vojen na územiach hraničiacich s Francúzskom a k jeho upevneniu prispelo aj pôsobenie francúzskych okupačných orgánov po druhej svetovej vojne.
 - Hovorí sa mu tiež „rýnsky model“.

- **Magistrátny model –**
 - je špecifický tým, že vytvára kolektívny orgán miestnej samosprávy (magistrát).
 - Obecná rada totiž volí nielen starostu, ale aj vedúcich najdôležitejších odborov stojacich na čele jednotlivých úsekov komunálnej správy a títo predstavujú – spolu so starostom a jeho zástupcami – magistrát.
 - Obecná rada volí magistrát, určuje jeho ciele a kontroluje jeho činnosť, ale postavenie magistrátu je napriek tomu veľmi silné (najmä postavením starostu, ktorý je obecnou radou odvolateľný).
 - Korene tohoto modelu siahajú ku pruskému kráľovskému ediktu z roku 1808, preto je
 - niekedy označovaný ako „pruský model“.

Orgány územnej samosprávy v okresoch

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

- Na úrovni okresu je samosprávnym orgánom **okresný snem (okresné zhromaždenie)**, ktorý si volí svoj výkonný orgán nazývaný okresný výbor (okresné predsedníctvo).
- Z hľadiska výkonu správy je okresný článok veľmi dôležitý, pretože sa na jeho úrovni, konkrétne okresného snemu, spája línia štátnej správy a samosprávy (platí to hlavne v tých spolkových krajinách, kde predstaviteľ štátnej správy okresu volí okresný snem).
- Rozsah úloh, ktoré okresná samospráva zabezpečuje je upravený v zákonodarstve spolkových krajín.
- Možno však zovšeobecňujúco konštatovať, že okresy plnia v zásade dve funkcie:
 - zabezpečujú tie služby, ktoré presahujú finančné možnosti obcí
 - a zároveň koordinujú a kontrolujú činnosti patriace do pôsobnosti miestnej správy.

Orgány územnej samosprávy v krajoch

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

- Najvyšším samosprávnym orgánom na úrovni kraja je **krajský snem** volený obyvateľmi kraja a vykonávajúci samosprávne funkcie v rozsahu zákonodarstva tých spolkových krajín, v ktorých kraj ako samosprávna územná jednotka funguje.

Rakúsko (AT)

- **Obec je základem územnej samosprávy v Rakúsku. Dnes je v krajine asi 2350 obcí, z ktorých zhruba dve stovky majú menej obyvateľov ako 500. Počet obcí v spolkových krajinách závisí od veľkosti ich územia, ale tiež aj od geografických podmienok a historických tradícií.**
- **Obec, ktorá má minimálne 20000 obyvateľov sa podľa ústavy môže stať mestom s vlastným štatútom, čiže tzv. štatutárnym mestom (Stadt mit eigenem Statut), ktoré okrem úloh obce vykonávajú aj úlohy okresu. V súčasnej dobe je v Rakúsku takých miest 15 (zaujímavosťou je, že medzi spomínanou pätnástkou štatutárných miest sú aj také, ktoré nedosiahli ústavou predpokladaný počet obyvateľov).**

-
- V rakúskych podmienkach je **obecná samospráva jedinou úrovňou územnej samosprávy**, ktorá je neobvykle podrobne upravená v samostatnej ústave (na úrovni okresu ako vyššej administratívno-teritoriálnej jednotke, orgány samosprávy nie sú)

- **Na úrovni obce existujú tri orgány – obecné zastupiteľstvo, obecné predstavenstvo (v mestách bez vlastného štatútu – mestská rada, v štatutárnych mestách – mestský senát) a starosta obce.**

- **Obecné zastupiteľstvo –**
- je volené obyvateľmi obce na základe proporcionálneho volebného systému.
- Počet poslancov zastupiteľstva závisí od veľkosti obce a pohybuje sa v rozsahu od 7 do 39 členov, v štatutárnych mestách od 40 do 60 poslancov a vo Viedni 100.
- Zastupiteľstvo je najvyšším orgánom obce, rozhoduje o všetkých zásadných otázkach patriacich do vlastnej pôsobnosti obce, prijíma všeobecne záväzné nariadenia, vykonáva úlohy v rámci prenesenej pôsobnosti, pokiaľ je ktomu zmocnené spolkovým alebo krajiniským zákonodarstvom.
- Pracuje formou zasadnutí.

- **Obecné predstavenstvo –**
- je volené z členov zastupiteľstva tak, aby bola zachovaná proporcia zastúpenia politických strán prítomných v zastupiteľstve.
- Počet jeho členov predstavuje spravidla 1/3 členov obecného zastupiteľstva.
- Jeho členom je aj starosta obce.
- K základným úlohám predstavenstva patrí príprava zasadnutí zastupiteľstva, ako aj realizácia jeho nariadení a uznesení.

- **Starosta obce –**
- **je ustanovený do funkcie dvoma spôsobmi.**
 - V piatich spolkových krajinách je volený priamo obyvateľmi obce,
 - v ostatných spolkových krajinách ho volí obecné zastupiteľstvo zo svojich členov.
 - Špecifická situácia je vo Viedni, kde je primátor zároveň krajiniským hajtmanom – volený je mestským zastupiteľstvom, avšak nie je jeho členom.
- **Starosta je výkonný orgán obce, zastupuje obec navonok, zvoláva zasadnutia zastupiteľstva a predstavenstva, predsedá im, podpisuje ich rozhodnutia.**
 - Za plnenie úloh patriacich do vlastnej pôsobnosti obce zodpovedá zastupiteľstvu.
 - Za splnenie úloh prenesených z úrovne Spolku zodpovedá krajiniskému hajtmanovi,
 - za úlohy prenesené z úrovne spolkovej krajiny zodpovedá krajiniskej vláde.
- **Zaujímavé je, že pokiaľ starosta poruší inštrukcie krajiniskeho hajtmana alebo krajiniskej vlády, môže byť zo svojej funkcie odvolaný.**

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

Ďakujem za pozornosť

PhDr. Matúš Vyrosto, PhD.
matus.vyrostko@fvp.slu.cz